

ערכה של פקודה בצבא

לפנינו ג' סוגיות אשר מתוכן עולה תמיהה אחת וזה, המעוררת אותנו לכירור תוקף אחריותו של החייל בעת מלחמה:

אחרי שמוזיע הי' לדוד המלך על ידי נתן הנביא שלא הוא יכנה הבית כאשר עוד לא נכתרו אויביו מפניו, ראה כי רצון הי' שלא ינות עדיין ממלחמה, לכן יצא לכקש את אויביו ולתגר בכ' מלחמה בארצם:

שמואל ב פרק ח פסוק א - יד

(א) ויהי אחר־כן וַיֵּךְ דָּוִד אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם וַיַּקַּח דָּוִד אֶת־מִתְּגַת הָאֵמָה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:
(ב) וַיֵּךְ אֶת־מוֹאָב וַיִּמְדֹּם בְּחָבֶל הַשֶּׁבַע אוֹתָם אַרְצָה וַיִּמְדֹּד שְׁנַי־חֲבָלִים לְהַמִּית וַיִּמְלֹא
הַחֶבֶל לְהַחִיּוֹת וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד לְעַבְדִּים נְשָׂאֵי מִנְחָה: (ג) וַיֵּךְ דָּוִד אֶת־הַדְּדַעְזֹר
בְּדָרְחָב מֶלֶךְ צוּבָה בְּלָלָו לְהַשִּׁיב יָדָּא בְּנֶהֱרַ פְּרַת: ... (ה) וַתֵּבֵא אֶרֶם דְּמִשְׁק לְעֹזֵר
לְקַדְדָעִזֹר מֶלֶךְ צוּבָה וַיֵּךְ דָּוִד בְּאֵרִם עֶשְׂרִים־וַיִּשְׁגֹּם אֶלָּף: (ו) וַיִּשֶׂם דָּוִד נְצִבִים
בְּאֵרִם דְּמִשְׁק וַתְּהִי אֶרֶם לְדָוִד לְעַבְדִּים נְשָׂאֵי מִנְחָה וַיִּשַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד בְּכָל־אֲשֶׁר הָלַךְ:
... (יג) וַיַּעַשׂ דָּוִד לָשֵׁם בְּשֵׁבוֹ מִהַפְּלוֹת אֶת־אֶרֶם בְּגִיא־מַלְחָ שְׁמוּנָה עֶשֶׂר אֶלָּף: (יד)
וַיִּשֶׂם בְּאֵרִים נְצִבִים בְּכָל־אֲדָוִם שֵׁם נְצִבִים וַיְהִי כֹל־אֲדָוִם עַבְדִּים לְדָוִד וַיִּשַׁע יְהוָה אֶת־
דָּוִד בְּכָל־אֲשֶׁר הָלַךְ:

השלמה ורקע למלחמות אלו אנו מוצאים בספר מלכים:

מלכים א פרק יא פסוק ד - יח

(ד) ויהי ועתה זקנת שלמה נשיו הפו את לבבו אסרי אלקים אסרים ולא היה לבבו שלם עם יהוה אלהיו כלבב דוד אביו: ... (ו) ויעש שלמה הרע בעיני יהוה ולא מלא אסרי יהוה כדוד אביו: ... (ט) ויתאנף יהוה בשלמה כי נתנה לבבו מעם יהוה אלקי ישראל הנראה אליו פעמיים: (י) ויצה אליו על הדבר הזה לבלתי לכת אסרי אלקים אסרים ולא שמר את אשר צוה יהוה: פ (יא) ויאמר יהוה לשלמה יען אשר היתה זאת עמך ולא שמרת בריתי ונקלתי אשר אציתי עליך הרע אקבע את הממלכה מעליך ונתתי לעבדך: ... (יג) רק את כל הממלכה לא אקלע שבט אחד אפן לבגר למען דוד עבדי ולמען רישלם אשר בחרתי: (יד) ונקם יהוה שטן לשלמה את הדד האדמי מצרע המלך הוא באדום: (טו) ויהי בקינות דוד את אדום בעלות יואב שר הצבא לקבר את החללים וַיֵּךְ כָּל־זָכָר בְּאֲדָוִם: (טז) כִּי שָׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשָׁב שָׁם יוֹאָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַד הַיְּכָרִית כָּל־זָכָר בְּאֲדָוִם: (יז) וַיִּבְרַח אֲדָר הָאֵל וַאֲנָשִׁים אֲדָמִיִּים מַעֲבְרֵי אֲבִיו אִתּוֹ לְבָא מִצְרַיִם וַסֹּד גַּעַר קָטָן:

1 רש"י שמואל ב פרק ח פסוק יג: (יג) ויעש דוד שם - שקבר את ההרוגים שהרג באדום והוא שם טוב לישראל שקברו את אויביהם ... ומנין שקברו דוד שמתו בספר מלכים (א יא טו) ויהי בקינות דוד את אדום בעלות יואב שר הצבא לקבר את החללים: רש"י מלכים א פרק יא פסוק טו: (טו) ויהי בהיות דוד את אדום - אז ויברח הדד מפני דוד יואב: לקבר את החללים - שקברו ההרוגים של אדום הוא שמתו שם בספר (שמואל ב ח' יג) ויעש דוד שם בשבו מהפלות את ארצם שהיו הכל מקלים אותו איש חסיד שקובר את הרגיו ...

[א]

ישנו סיפור בגמרא על רבו של יואב בן צרויה, ראינו בפסוקים לעיל שיואב לחם באדום שישה חודשים, במהלך המלחמה הרג את כל הזכרים:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף כא עמוד א

י"אמר רבא: הני תרי מקרי ורדיקי, חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס - מותבינן ההוא דגריס ולא דייק, שבשתא ממילא נפקא.

רב דימי מנהרדעא אמר: מותבינן ורדייק ולא גריס, שבשתא כיון דעל - על, דכתיב: (מלכים א י"א) כִּי שָׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשָׁב שָׁם יוֹאָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַד הַיְּכָרִית כָּל־זָכָר בְּאֲדָוִם, כִּי אַתָּא לְקַמְיָה דְדָוִד, אִמַר לִיה: מַאי טַעֲמָא עֲבַדְתָּ הַכִּי? אִמַר לִיה, דְכָתִיב: יַתְמוּחַ אַת זָכָר עַמְלֹק. אִמַר לִיה: וְהָאֵן זָכָר קָרִיעָן? אִמַר לִיה: אֲנָא זָכָר אֲקָרִיעָן.

אזל שייחיה לרביה, אמר ליה: היאך אקריתו? אמר ליה: זכר. שקל ספסירא למיקטליה, אמר ליה: אמאי? אמר ליה, דכתיב: (ירמיהו ט"ח) ארור עושה מלאכת הי רמיה. אמר ליה: שבקיה לחזמה גברא דליקום בארור! אמר ליה, כתיב: (ירמיהו ט"ח) זארור מונע חרבו מדם! איכא דאמרי: קטליה, ואיכא דאמרי: לא קטליה.

רש"י

לגריס ולא דייק - עלמך הכנה ולא דייק בלימוד המעטות שלא יקמבון. את - זכר עמלק. לכוז מונע מכוז - סיפיה דהאי קרל הוא.

בגירסת השאלתא לרב אחאי גאון מובא רק הדעה שיקטליה:

שאלות דרב אחאי גאון שאלתא קמב:

"... כי אתא אמר ליה דוד אמאי לא קטלת להו לנקבות? אמר ליה: דכתיב 'תמחה את זכר עמלק', אמר ליה דוד: אפן זכר קרינן, אזל בעי לההוא דאקריה, אמר ליה: היכי אקריתו? אמר ליה: זכר. שלף ספסירא למיקטליה, אמר ליה: כתיב 'ארור עושה מלאכת הי רמיה', אמר ליה: שבקיה לההוא גברא דמסתייה דקאים ב'ארור', אמר ליה יואב, כתיב: 'ארור מונע חרבו מדם' וקטליה."

העמק שאלה - שאלתא קמב

"בגמרא איכא תרי לישני, 'איכא דאמרי קטליה', ו'איכא דאמרי לא קטליה', והנראה דשני לשונות אלו אינם מעיקר הגמרא, אלא הגאונים הראשונים נחלקו בנוסח הש"ס אי מסיים בעל המאמר 'וקטליה' אי 'לא קטליה' והובא שני הנוסחי בגמרא ורבינו גריס 'וקטליה'..."

שאלה חריפה יש לשאול כאן: מניין הסמכות של יואב להרוג את רבו? האם כל מורה הוראה שלא לימד כשורה היה דינו מוות? כך שואל הנצי"ב:

העמק שאלה - שאלתא קמב

"... ומידי דאתינא עלה נתתי אל לבי להבין היאך אפשר דקטליה וכי כל הקם בארור הוה רשאי למיקטליה חם ושלום, ומי גרע מכמה ארורים דאיתא באוריתא דמשה בפרשת 'כי תבא', ועיקר ארור אינו אלא מנודה או מותרם...?"

